

B-uppsats ARKHA12
**Finnestorps vapenofferfynd i jämförelse med skånska och danska
vapenofferfynd**

Innehållsförteckning

1. Inledning ... 3

1.1. Syfte och frågeställningar ... 3

1.2. Urval och avgränsningar ... 3

1.3. Metod ... 3

1.4. Källor och källkritik ... 4

1.5 Tidigare forskning ...4

2.0 Analys ... 4

2.1 Sammanställning av Finnestorpsfynden och dess fyndlokaler ...5

2.2 Sammanställning av Illerupfynden och dess fyndlokaler ...

2.3 Sammanställning av Ejsbølfynden och dess fyndlokaler ...

2.4 Skillnader och likheter mellan de olika fyndlokalerna ...

3.0 Resultat ...

Sammanfattning ...

Käll- och litteraturförteckning ...

Elektroniska källor ...

1. Inledning

I den till denna uppsats kom av mitt intresse för falbygden och dess rika historia. Finnestorp var en plats som jag kände relativt väl till och i och med att vi i arkeologikursen främst fokuserat på Sydsandinavien (Skåne och Danmark) så tyckte jag att det verkade vara en bra ide med en jämförelse mellan dessa områden. Jag vill här även passa på att tacka Fredrik Ekengren för iden till en jämförelse mellan just de vapenofferfynd som man hittat i de olika områdena.

1.1 Syfte och frågeställningar

Syftet med denna uppsats är främst att göra en jämförelse mellan de vapenofferfynd som man hittat i Finnestorp och de fynd som man hittat i Sydsandinavien för att därigenom se vilka likheter och skillnader som funnits i utförandet och i de fynd som lagts ner. De frågeställningar som jag tänkt använda mig av i denna undersökning är:

1. Vilka offergåvor har man funnit att lägga ner i finnestorpsområdet?
2. På vilket sätt har man funnit de och vilket skick har de haft?
3. Vilka offergåvor har man funnit i två Sydskanaviska vapenoffer?
4. På vilket sätt har man funnit dessa och i vilket skick har de varit?
5. Vilka skillnader och likheter har det funnits mellan de sydskanaviska vapenofferfynden?
6. Vilka skillnader och likheter har det funnits mellan de sydskanaviska vapenofferfynden och vapenofferfynden från Finnestorp?
7. Vilka orsaker kan det ha funnits för de skillnader och likheter som man kan se mellan och inom områdena?

1.2 Urval och avgränsningar

Det urval av källor som jag i denna undersökning tänkt använda mig av är dels de publikationer av finnestorpsområdet som jag kunnat hitta och dels de källor som jag kan hitta om Ejsbøl och Illerupfynden. De avgränsningar som jag tänkt använda mig av är att fokusera på Finnestorp i falbygden och i söder använda mig av endast två exempel, ett i Skåne och ett i Danmark.

1.3 Metod

Den metod som jag i denna undersökning tänkt använda mig av är vad som kallas för kvalitativ metod. Med vilket jag menar en jämförande metod där jag först undersöker finnestorpsområdet och offergåvorna där. Därefter har jag tänkt övergå till vapenoffren längre söderut och dess nedläggningsstrategier och undersökningsstrategier. För att sedan göra jämförelser mellan dessa områden och på så sätt kunna se vilka skillnader och likheter som funnits i nedläggningsstrategierna mellan de olika områdena, samt de skillnader som man haft i de arkeologiska undersökningarna. Slutligen har jag så tänkt ha en diskussion om orsakerna till de skillnader och likheter som man kan se mellan de olika områdena. Den teoribildning som jag i denna undersökning tänkt utgå ifrån är ”kritisk teori” där Alvesson, Sköldberg menar att ett särskilt viktigt element är att ”inte se den sociala världen som självklar och

bekant utan som ganska egendomlig.”¹ Med detta menar jag då att jag tänkt försöka att inte ta de författares som jag använt mig av som självklara tolkningar.

1.4 Källor och källkritik

De källor som jag använt är tre PDF-filer om Finnestorp av Bengt Nordqvist, en publikation om Illerup Ådal av Jørgen Ilkjær, samt en publikation om Ejsbøl mosse av Mogens Ørsnes.

Den främsta nackdelen med alla källor om den här tiden är att det inte finns några första hands källor så vi kan omöjligt veta vilka avsikter människorna har haft när de lade ner föremål och/eller ben. Vad vi kan göra är mer eller mindre kvalificerade gissningar baserat på de föremål och/eller ben som vi hittar. Här är emellertid fördelen med mina källor att alla de som skrivit publikationerna själva varit med under de undersökningar som de beskriver. När det gäller Jørgen Ilkjær har han dessutom hanterat den vetenskapliga bearbetningen av fynden.² Finnestorputgrävningen avslutades 2012 vilket innebär att vad som nu påbörjats är analysen av fyndmaterialet och även att försöka sätta in vad man hittat i sitt sammanhang.³ Att detta är ett arbete som precis påbörjats innebär att de enda tolkningar som gjorts är de som man gjort vi själva utgrävningen. Detta innebär även att det ännu inte finns någon samlad analys över de fynd och fyndkategorier som hittats i Finnestorp och inte heller en samlad helhetsbild. När det så slutligen gäller Ørsnes så är denna en färdig publikation där fynden har analyserats och sammanställts.

1.5 Tidigare forskning

Den tidigare forskning som finns om vapenofferfynd är bl.a. Conrad Engelhardt som, Enligt Ørsnes var den som under mitten av 1800-talet visade att när man hittat nedlagda vapenfynd som avsiktligt ödelagts var den troligaste tolkningen att de representerade offerhandlingar i enlighet med bestämda religiösa föreställningar.⁴ Nästa som kan förtjäna att nämnas i det här sammanhanget är J. J. A. Worsaae som 1865 uppfattade de omfattande nedläggelser av vapenutrustning som man hittat på bl.a. Torsbjerg på Angel som krigsbytesoffer. I detta sammanhang utgick han då från de antika skriftliga källorna om det offerskick som dessa tillskrev ”barbarerna”.⁵ Härnäst kan vi övergå till Herbert Jankuhn som valde att inte binda sig till de antika källornas vaga utsagor om krigsbytesoffer utan istället erkände att varje enskilt fyndområde verkade representera en räkka successiva nedläggningar vilkas omfång och antal inte lät sig bestämmas med säkerhet.⁶ Slutligen kan även nämnas att de källor som jag arbetar med även de är exempel på tidigare forskning som gjorts om vapenoffernedläggelser. i synnerhet då Ørsnes och Ilkjær. Att jag inte riktigt räknar in Finnestorp här beror på att det är ett fortfarande pågående projekt.

Den definition jag valt att använda mig av för vad som är ett vapenofferfynd är de områden där man hittat ansamlingar av vapen i exempelvis ett våtmarksområde. Vilka blivit avsiktligt

¹ Alvesson, Mats, Sköldberg, Kaj, 2008, Tolkning och reflektion andra upplagan, Studentlitteratur, s. 337

² Ilkjær, Jørgen, 2000, Illerup Ådal – et arkæologisk tryllespejl, Jysk arkæologisk selskab, Moesgård museum, Aarhus universitet, s. 7

³ Nordqvist, Bengt, 2011 Offerplats Finnestorp-2011 års undersökning, Falbygden, nr. 65, s. 72

⁴ Ørsnes, Mogens, 1988, Ejsbøl 1 waffenopferfunde des 4.-5. Jahr. Nach chr., Det kongelige nordiske oldskriftselskab, København, s. 132

⁵ Ørsnes, 1988, s. 132

⁶ Ørsnes, 1988, s. 132-133

demolerade utanför en strid för att därefter ha blivit nedlagda i ett område där de inte kunnat ha någon praktisk funktion.

2.0 Analys

Om vi nu då övergår till analysen så hade jag, som tidigare skrivet tänkt börja med en sammanställning över fyndlokalerna och då börja med Finnestorp för att därefter övergå till de båda andra.

2.1 Sammanställning av Finnestorpsfynden och dess fyndlokaler

Finnestorp blev känt i början av 1900-talet genom ett vägbygge och har återkommande undersökts under hela detta århundrade.⁷ Offerplatsen fanns vid en svämbildning ”där Händene- (Katebro-, Händenedstorp-, Finnestorps-,) bäcken mynnar ut i Lidan.”⁷ Den största mängden fornlämningar i området finns i det nordvästra slättområdet.⁷

Den första egentliga arkeologiska undersökningen av Finnestorp gjordes 1959 av Hagberg. Detta var endast en minimal undersökning i vilken han samlade in material till sitt licentiatarbete.⁸ Nästa händelse av betydelse för platsen skedde 1978 då markägaren Folke Svensson och Lars Hasselberg från Skaraborgs läns museum gjorde en ytbesiktning av platsen.⁸ 1980 genomför Skaraborgs läns museum en provgrävning för att försöka få en överblick över fyndens utbredning, något som man vid detta tillfälle inte får någon klarhet i. Denna provgrävning genomförs under ledning av Ulf-Erik Hagberg.⁸ Nästa gång platsen undersöks är 1992 efter att markskador uppstått, denna gång har man hittat fynd i dumpmassor efter årensning. Den som vid detta tillfälle genomför undersökningen är Ulf Viking som gör en s.k. efterundersökning.⁸ Det mesta av det fyndmaterial som hittills hade uppdagats om platsen hade kommit fram i samband med att Finnestorp skövlats el. på annat sätt skadats genom markarbeten.⁸

En arkeologisk förstudie om Finnestorp genomfördes år 2000 av Fornminnesföreningen och institutionen för arkeologi i Göteborg.⁸ Denna förstudie genomfördes genom att man avsåkte området med metallsökare samt genom att äldre dumpmassor genomgrävdes. Slutligen grävdes även en provgrop i den norra delen av undersökningsområdet.⁸ Genom det arkivarbete som gjordes kom man även fram till att offerområdet hade en större utbredning än vad man antagit i början av 1900-talet.⁸ Vid undersökningarna i mitten av 1900-talet hade man valt att fokusera på ett långsmalt höjdparti strax söder om vägen.⁸ I slutet av 1900-talet hittade man även betydande fyndlager norr om landsvägen.⁸ Detta leder även till att man utvidgar storleken på offerområdet runt år 2000 och istället beräknar den till att vara på båda sidor om Händenebäcken samt i storlek vara minst 100 m. lång och ca 50 m. bred.⁹ Denna slutsats fick senare revideras.⁹

Vid den undersökning som gjordes år 2000 kunde man konstatera att det fyndlager som man hittade var beläget på skilda nivåer inom området, söder om vägen verkade fynddjupet vara

⁷ Nordqvist, Bengt, 2006, Offerplatsen Finnestorp. Grävningsredogörelse för Offerplatsen Finnestorp 2000-2004. Arkeologisk undersökning av den fasta fornlämningen RAÄ nr 121, inom fastigheten Finnestorp 2:1, Larvs sn, Vara Kommun, landskapet Västergötland, Västra Götalands län, s. 5

⁸ Nordqvist, 2006, s. 7

⁹ Nordqvist, 2006, s. 8

upp till ca 0.6 m. medan fynddjupet norr om vägen verkade vara betydligt djupare.⁹ Detta antagande baserade man på två indikationer, dels p.g.a. de fynd som påträffades 1991 vilka verkar ha kommit fram på ett större djup där grävmaskinen grävt i den norra delen.⁹ Den andra indikationen är att fynden norr om vägen i området legat i ett lerigt torvlager, medan fynden söder om vägen legat på ett underliggande sandlager.⁹ Den metod som användes vid utgrävningen år 2000 var att man först valde att göra omfattande arkivstudier om platsen. Utgrävningsarbetet påbörjades söder om vägen och parallellt med detta påbörjade man även avsökning med metalldetektorer. När dessa sen gav utslag så markerade man den plats som gett utslag.¹⁰ Man grävde också ett större schakt i den stora dumphög som fanns invid vägen. De platser i schaktet som gav indikationer på metallsökaren grävdes sedan ut i rutor med en storlek på 1 × 1 m. och den jord som omgav de hittade metallfynden vattensållades.¹¹ Det var i huvudsak två områden som man valde att undersöka med metallsökare, dels ett område som gick parallellt med vägen och området längs med Katebrobäcken samt området mellan åkern i väster och fram till Katebrobäcken. Detta område var ca 15 m. brett.¹³ ”Längs med Katebrobäcken avsöktes ett parti (ca 5 m brett) som sträckte sig i nordlig riktning från vägen och fram till Lidan.”¹³ Slutligen valde man det året att gräva en 1 × 1 m stor provgrop.¹³ De fynd som under denna lilla utgrävning gjordes bestod främst av järn, brons, ben och silverföremål.¹²

De undersökningar som gjordes år 2001 började i slutet av maj och undersökte tre olika delytor inom området och kunde vidare konstatera att det i området norra delyta fanns en bryggliknande träanläggning bevarad, vilken låg på drygt en meters djup.¹³ Denna träanläggning konstaterades även vara medvetet anlagd av människor.¹⁴ Denna påle bedömdes då vara ifrån mellan första århundradet e.Kr. till 600 e. Kr. denna uppskattning gjordes innan man gjort C¹⁴-datering av dessa pålar.¹⁶ Den funktion man antog att dessa pålar haft var att hålla den bryggliknande träanläggningen på plats.¹⁶ Vid denna träanläggning fann man även vissa offerföremål samt skelettrester av offerade hästar.¹⁵ Intill detta djupa schakt hittade man också stora mängder föremål, vilka tidigare hade befunnit sig i ett ytligt liggande gruslager som hade kommit ifrån gamla dumpmassor från den närliggande bäcken.¹⁷

De föremål som man hittade i den mittersta delytan kunde konstateras ligga invid en mindre ö på vilken man även fann en eldstad.¹⁶ De enda skelettdelar som påträffades på denna delyta utgjordes av hästtänder.¹⁷

Den metod som man använde sig av för att gräva på denna yta var att man först frilade de översta marklagren genom att avbana dessa försiktigt med maskin.¹⁸ Denna avbanning slutade när man hade rensat fram ett ljusgult lerigt sandlager.¹⁸ I denna delyta valde man att gräva 17 st. meterstora rutor. Och de fynd som man hittade här låg inte i någon klart definierad ordning varken på själva undersökningsytan eller inom de nivåer man undersökte.¹⁸

Från den södra delytan, vilken ingick som en efterundersökning. Hittades 2001 fynd inom ett begränsat område, vilka emellertid var av högkvalitativ art.¹⁹ Grävmetoden här var att

¹⁰ Nordqvist, 2006, s. 17

¹¹ Nordqvist, 2006, s. 17-18

¹² Nordqvist, 2006, s. 19

¹³ Nordqvist, 2006, s. 27,

¹⁴ Nordqvist, 2006, s. 29

¹⁵ Nordqvist, 2006, s. 25

¹⁶ Nordqvist, 2006, s. 30

¹⁷ Nordqvist, 2006, s. 26

¹⁸ Nordqvist, 2006, s. 30

¹⁹ Nordqvist, 2006, s. 9

återigen gräva skiktvis under avbaningen och man använde sig också av tre olika typer av metalldetektorer ”för att kontinuerligt avsöka markytan.”²⁰ Några dagar efter att man lagt igen det schakt som man undersökte avsökte man de ”tillbakalagda dumpmassorna med metalldetektor” och fann ”det ena blecket efter det andra”.²¹

De grävmetoder som man runt 2001 bl.a. tänkte använda sig av vid undersökningarna var vattensällning, dykning och metallsökning. Man valde även att se konserveringsaspekten som väldigt viktig.²⁶

De undersökningar som genomfördes 2002 bestod av att man under våren detta år gjorde upprepade undersökningar med metalldetektor där valda delar av våtmarksområdet undersöktes med hjälp av dessa.²² Under april gjorde man ”ett försök att analysera de underliggande sedimenten med magnetometer.” Denna magnetometerundersökning genomfördes inom den norra delen av våtmarksområdet.²²

Den arkeologiska utgrävning som genomfördes i augusti under detta år utfördes inom den mitre och norra delytan. Under denna utgrävning genomfördes även försök med marinarkeologiska undersökningar parallellt med de arkeologiska.²² Avsökning med ordinära metallsökare genomfördes under våren, något som främst genomfördes vid områden med äldre dumpmassor.²³ Undersökningen på den norra ytan fortsatte inom de ytor som togs upp 2001. Man fortsatte då med den avbaning som påbörjats 2001.²⁴ Det syfte som man hade med denna avbaning var att försöka tillvarata alla de föremål som förekom i dessa äldre dumpmassor.²⁴ Schaktet som denna gång undersöktes var då beläget direkt väster om bäcken.²⁴

Under utgrävningen valde man att skiktgräva längre ner än tidigare i de undersökta dumpmassorna.²⁴ Det innebar att man denna gång fullständigt grävde igenom dumpmassorna.²⁴ Man fortsatte under 2002 med fingrävning i de fyndförande lagren i de dumpmassor som man undersökte.²⁴ Under fingrävningen undersöktes sedimenten först med metallsökare, efter detta fortsatte man med skärslev och under tiden så vattensällade man de framgrävda sedimenten.²⁵ Under denna utgrävning påträffade man en koncentration av hästben vilka låg jämnt samlade invid träanläggningen.²⁵

Det blev under detta år mer uppenbart än tidigare att det hittade trämaterial var samlat i en långsmal bädd.²⁵ Man fortsatte även med vattensällning av sedimenten vilket gjorde det möjligt ”att finna småben, träföremål, krukskärvor och andra ickemetalliska föremål.”²⁵ Man gjorde även marinarkeologiska undersökningar för att få kunskap om det i Lidan förekom fynd som man kunde sätta i samband med offerplatsen.²⁵

Även i den mitre delytan fortsatte man undersökningarna där de hade avslutats föregående år. 2001 hade avbaningen stoppats när ett ljusgult lerigt sandlager ”blivit skönjbart i schaktets västra del.”²⁶ Nu grävde man ner avbaningen till en nivå ca 0.3 m. under markytan. Man påträffade även detta år en hård vilken liksom 2001 låg ”precis i kanten av sluttningen ner mot våtmarken.”²⁶ Den ö som man grävde på sluttade kraftigt åt öster ”dvs. ner mot nuvarande bäck” och under 2002 fortsatte och fullföljdes utgrävningen av de lager som man

²⁰ Nordqvist, 2006, s. 31-32

²¹ Nordqvist, 2006, s. 32

²² Nordqvist, 2006, s. 33

²³ Nordqvist, 2006, s. 34

²⁴ Nordqvist, 2006, s. 35

²⁵ Nordqvist, 2006, s. 36

²⁶ Nordqvist, 2006, s. 37

hade börjat gräva i 2001.²⁶ Även inom den mittre delytan gjorde man en mindre marinarkeologisk undersökning i Lidan ”på en plats direkt utanför där Katebrobäcken mynnar ut i Lidan.”²⁷ Dykningarna här genomfördes över en sträcka på ca 50 m. längs åbotten för att försöka klarlägga om det fanns föremål längs med åbotten.²⁷

2003 genomfördes endast en arkeologisk utgrävning vilken endast berörde den norra delytan och genomfördes under augusti månad.²⁸ Man genomförde parallellt återigen marinarkeologiska undersökningar detta år.²⁸

I de fältundersökningar som gjordes fortsatte man de arkeologiska undersökningarna på den norra delytan, man fortsatte även med de marinarkeologiska undersökningar i Lidan som man gjort tidigare år.²⁸ Under detta års fingrävning fortsatte man att gräva i de fyndförande lager som man fått fram 2001 och 2002, och syftet med dessa var fortsatt att försöka avgränsa den träkonstruktion som man funnit 2001 samt att ”försöka klarlägga eventuella fynds relation till träkonstruktionen.”²⁸ Under utgrävningen konstaterades också att det i detta område förekom en förhållandavis stor mängd hästben, vilka vid endast ett tillfälle låg i en koncentration medan övriga var ”förhållandevis jämnt spridda längs med trälämningen.”²⁸ Dessa fynd var också mycket välbevarade. På den resterande delen av den undersökta ytan fanns det mycket få ben.²⁹ Man hann inte heller detta år att gräva på djupet och det som nu återstod att undersöka var en risbädd.³⁰

De marinarkeologiska undersökningarna genomfördes främst uppströms men också nedströms av Roland Petersson, som dök uppströms ca 100 m. längs åbotten. Varken de dykningar som genomfördes uppströms eller nedström fann några klara förhistoriska anläggningar eller föremål.³⁰

2004 genomfördes, liksom 2002, endast en arkeologisk utgrävning.³¹ Den tolkning av den träbädd som man tidigare funnit fick detta år ändras då det visade sig att denna konstruktion inte placerats på platsen för att ”kunna gå ut i den sankt våtmarken.”³¹ Syftet verkade istället ha varit att utgöra ett trälager som skulle hålla de offerade föremålen på plats.³¹ Man fick sig även en överraskning av ett sadelbeslag som satt fast i en träribba vilken utgjort en del av en träsadel som man tidigare funnit.³¹

Syftet med den utgrävning som genomfördes i augusti detta år var att ”gräva färdigt de fyndförande sedimentlagren nere i den djupa gropan.”³² Man valde att genomföra detta genom att först rita en profil över de fyndförande lager som man hittat i de sediment som man undersökte. Dessa föremål mättes och ritades sedan in samt tornfotograferades av ”in situ”. Man avslutade sedan detta genom att de påträffade fynden togs in och lades i fyndpåsar med resp. fyndnummer.³² Den grävmetod man valde var att gräva ut de fyndförande lagren i meterstora sektioner vilket visade sig vara mest praktiskt.³² De sediment man genomgrävt vattensållades.³² I det sandiga gruslager som låg under det övre hittade man skelettdelar och enstaka metallföremål, metallföremålen syntes däremot öka om man fortsatte söderut på den undersökta delytan. De ben man hittade verkade inte ligga i någon anatomisk ordning, men däremot så påträffade man flera hundra av dessa på den undersökta ytan.³²

²⁷ Nordqvist, 2006, s. 38

²⁸ Nordqvist, 2006, s. 39

²⁹ Nordqvist, 2006, s. 39-40

³⁰ Nordqvist, 2006, s. 40

³¹ Nordqvist, 2006, s. 41

³² Nordqvist, 2006, s. 42

Det grävdes också fram flera brons- och järnföremål. Den fyndplats där man hittade dessa föremål markerades med en plaststicka och ett löpnummer. Efter att hela ytan i den djupa grop som blivit grävd hade undersökts lade man tillbaka benen på sin fyndplats, efter detta tornfotograferades benen på sin ursprungliga fyndplats ”in situ”.³³ Man mätte även in platsen för varje fynd med totalstation för att därefter ta upp varje föremål och placera dessa i fyndpåsar markerade med sina intrasisnummer.³³ Man valde även att återigen rita en profil över fyndlagret i ”djupa gropen” vilken sträckte sig i nord-sydlig riktning. Denna profil förlades då längs med en av de grövre slanorna. Syftet här var att beskriva lagerföljden mellan träbädden och det underliggande fyndlagret.³³ Slutligen grävde man bort profilbänken och tog hand om de sista benfynden.³³

Efter att grävningen så var avslutad lade man ut en presenning över den utgrävda ytan.³³ Efter detta lade man försiktigt ut jordmassor från dumphögarna och ”ner i Djupa gropen.”³³ Vidare fortsatte man med igenläggningen av de ytligt avschaktade rutorna vilka sträckte sig längs bäcken från vägen ut till Lidan. Man fortsatte sedan med att lägga tillbaka schaktmassorna även inom den mittre delytan. När så hade gjorts jämnades marken ut.³³ Under detta skede företog man även genomsökning av dumpmassorna med hjälp av metallsökare vilka företogs på såväl den norra som den mittre delytan.³⁴ Under detta igenläggningstillfälle hittade man också ett flertal metallföremål, vilka hade legat dolda i dumpmassorna.³⁴

Något som lite kort kunde konstateras efter de undersökningar som gjorts i början på millenniet är att de järnföremål som påträffats ute i våtmarken i Finnestorp varit ganska illa av denna miljö, då de i hög grad konstaterats vara korroderade.³⁵ De svärd som hittats blev främst funna på områdets norra delyta där det uppskattningsvis har påträffats rester av ca 20st svärds klingor. Vid Finnestorp påträffades man också tio st. svärds knappar vilka alla var tillverkade av brons eller silver.³⁵ Majoriteten av de svärds knappar som hittades var pyramidformade och utan ornament. Även enstaka svärds pärlor påträffades.³⁶ Förutom dessa pärlor hittade man flera peltehängen, agraffknappar och en doppsko.³⁶ Man har vi Finnestorp även påträffat bl.a. ett munbleck med människoansikten och ett rektangulärt pressbleck med djuornamentik.³⁶ Man har även funnit drygt tio st. svärds kidesbeslag om än ingen bevarad svärds skida. Till svärds utrustningen har även blivit funnet två praktremslor samt fragment av ytterligare två sådana.³⁷

Nästa grävomgång som genomfördes i Finnestorp startade 2008 och hade denna gång två syften, dels att fortsätta med forskningsutgrävningarna och dels att samarbeta inom ett EU-projekt som syftade till utveckling av landsbygden.³⁸ Utgrävningarna 2008 grävdes längst upp åt nordväst i området. Parallellt med detta grävde man också på några mindre ytor strax väster och öster om den lilla ön man tidigare funnit. På alla de områden som man detta år grävde i påträffades både betsel och beslag till svärd. Öster om ön på ”Falköpingssidan” påträffades för första gången en kastyxa samt en pilspets av järn.³⁸

Under 2009 påträffades en stor mängd hästtänder utspridda på det centrala och samtidigt högst belägna partiet på ön. På samma del av ön hittades också en grop vilken även den var full av hästtänder.³⁹ På ”Falköpingssidan” av våtmarken vid Finnestorp grävde man detta år

³³ Nordqvist, 2006, s. 43

³⁴ Nordqvist, 2006, s. 44

³⁵ Nordqvist, 2006, s. 44

³⁶ Nordqvist, 2006, s. 47

³⁷ Nordqvist, 2006, s. 49

³⁸ Nordqvist, Bengt, 2010, offerplats Finnestorp åren 2000-2010 och de kommande åren, Falbygden, nr 64, s. 73

³⁹ Nordqvist, 2010, s. 74

även fram en anhopning av metallbeslag vilka konstaterades ha hört till s.k. ”svärdsgehäng”. Något som aldrig tidigare påträffats från folkvandringstid.³⁹

Som tidigare nämnts i texten påträffade man många skelettdelar ur de utgrävningar som gjorts av ”offerplats Finnestorp”, av dessa skelettdelar har då den absoluta majoriteten varit av häst och dessa ben har även visat att de hästar som verkar ha blivit offerade här har varit ”i sin bästa ålder”. Mankhöjden på dessa hästar var 140 cm vilket för denna tid var en storväxt hästras. Detta tolkades som att de hästar som offerades var ”hela hästar” som inte hade styckats upp på något sätt.³⁹

Hästutrustning har även varit, som tidigare nämnts, en stor del av det fyndmaterial man funnit. Materialet har i vissa fall varit av brons utan några utsmyckningar eller ornamentik medan andra haft en vacker utsmyckning på den övre silverplåten under vilken det legat en tåligare bronsplåt.³⁹ Man har även hittat beslag till brett. Förutom dessa hittades även beslag som ex. parerstänger, betselringar, tygelkedjor och tygelbeslag.⁴⁰ Många av de tygelbeslag som hittats har även varit vackert ornamenterade medan andra kännetecknats av ”enklare schablonliknande djurhuvudformer”.⁴⁰ När det gäller de sadelbeslag som hittats har dessa varit kraftiga metallbeslag med tillhörande sadelringar, något som är typiskt för norden.⁴⁰ Trästimmen till de sadlar man använt har varit av en kraftig konstruktion vilket visats av de märklor som man hittat till sadelringarna.⁴⁰ Både ringar och beslag har varit tillverkade av antingen järn eller brons. I fyndmaterialet kring hästutrustningen fann man också remsöljor vilka suttit på sadelgjorden.⁴⁰

Man har i våtmarken även funnit rester av klädesplagg, dock i dessa fall endast mikroskopiska fiberrester tillsammans med korrosionsrester. Däremot fann man, även detta tidigare nämnt i texten, många bevarade knappar vilka i grävningsredogörelserna benämns agraffer. Dessa knappar har då suttit på bestämda platser på klädedräkten.⁴⁰ Man har även funnit rester av de bälten som funnits kring magen på dessa klädedräkter. Till de svärd man hittat har man också funnit ett flertal svärdsknappar Krigarna har till sina svärd även haft något slags större form av glaspärlor.⁴⁰

Under 2011 gjordes en initial undersökning under maj månad där man grävde i tvärgående schakt över våtmarksområdet. Storleken på dessa schakt var ca 2.4 m i bredd.⁴¹ Ett första sådant tvärschakt hade gjorts redan i oktober året innan. Detta schakt hade man då dragit öster och väster om ön ”direkt söder om vägen mellan larv och trävattna”.⁴¹ I de undersökningar som då gjordes väster om ön påträffade man inga fynd, förutom strax söder om vägen i det tredje schakt som man grävt. Två av de schakt som man grävt i saknade fynd. I det tredje schakt som man grävde i hittade man tre metallföremål.

Mitt på den undersökningsyta man undersökte och som man detta år handgrävde hittade man många olika kategorier av föremål.⁴¹ Parallellt med utgrävningen på denna undersökningsyta grävdes även flera korta schakt öster om bäcken. Det schakt som då grävdes ut närmast bäcken och forskningsgropen visade sig vara tomt på fynd.⁴¹ Däremot hittade man i ett annat schakt, vilket var beläget mellan odlingsytan och bäcken i öster i våtmarksområdet, flera fynd av föremål på ett djup på 0,5-0,6 m. Alla dessa föremål låg då tätt samlade.⁴¹

Under maj 2011 fortsatte, som nyss nämnts, dessa schaktgrävningar. Under detta år började man med att gräva ett långt parti i det mitre partiet av våtmarken. Detta schakt sträckte sig då

⁴⁰ Nordqvist, 2010, s. 75

⁴¹ Nordqvist, 2011, s. 67

från odlingsytan i väster till bäcken i öster.⁴² Efter denna grävning grävde man upp ytterligare schakt inom denna mittre linjesträckning, vilka då grävdes öster om bäcken.⁴² I denna grävning grävde man först igenom de dumpmassor som låg längs med bäcken.⁴² Efter att dessa dumpmassor genomgrävts grävde man igenom den underliggande matjorden och efter det gyttjeleran. Man genomgrävde slutligen här också det underliggande sandiga gruslagret till ett djup av 1 m.⁴²

I samma linjesträckning grävde man i öster ytterligare fem korta schakt, i ett av dessa påträffades flera metallföremål medan övriga var fyndtomma. De fynd som hittades låg samlade på ett djup av ca 0,4 m under markytan och utgjordes av en sölja till en väska, tre fragment av betselkedjor, en sölja till ett bälte samt två fragmentariska silverbeslag vilka ”varit fästade vid parerstängen till ett svärdshandtag.”⁴³

Efter att dessa schakt var genomsökta grävdes nästa omgång tvärschakt längst i söder. Man grävde då tre schakt i den forna våtmarken och väster om bäcken grävdes ett enda långt schakt.⁴³ Under denna schaktgrävning frilade man det undre gruslagret vilket visade sig slutta kraftigt nedåt åt öster, ner mot bäcken. I detta nedre parti hittades ett fyndlager direkt under ett kompakt ler-/gyttjelager. Öster om bäcken i samma linjesträckning grävde man två mindre schakt. Fyndlagret här visade sig ligga på ca en meters djup. Denna schaktundersökning visade även att fynden utbredning gick längre österut än vad som tidigare konstaterats. Eftersom man denna gång lyckats hitta fynd nästan ända fram till odlingsmarken längst i öster som låg i Händenetorp i Trävattna socken.⁴³

Man genomförde under 2011 även en undersökning i augusti i våtmarkens allra östligaste parti och berörde en yta på 100m². Undersökningsytan var denna gång belägen ”direkt väster om en svag förhöjning i våtmarken.”⁴⁴ Det första man denna gång gjorde var att lösa de vattenproblem en våtmark ställer till med genom att gräva ett dike vilket ”inringade” den yta som undersöktes. Samtidigt som detta genomfördes grävde man ett urpumpningshål i söder och direkt invid detta rensade man upp ett befintligt dike. De föremål som under detta arbetsmoment hittades grävdes upp och dokumenterades ”på sedvanligt vis.” En meter stora rutor grävdes inom den avbanade ytan. Efter detta banades ytterligare ett sedimentlager bort med grävmaskin.⁴⁵ När detta genomförts vidtog en mer omfattande rutgrävning samtidigt som man företog upptagande av de olika metallföremålen inom den avbanade ytan.⁴⁵ Inom detta område hittades många hästtänder samt en stor mängd metallföremål. Parallellt med detta kontrollerade man också att inga andra föremål låg dolda i sedimenten med hjälp av vattensällning. Grävningen avslutades denna gång med att sedimentlagren genomgrävdes med grävmaskin.

Denna undersökning var också den enskilda undersökning där man sammantaget fann den största mängden föremål.⁴⁵ Spridningen av de föremål man fann var förhållandevis jämn och endast en enstaka koncentration konstaterades inom hela undersökningsytan.⁴⁵ Dessa föremål hittades i en ansamling vilken låg belägen strax invid själva ön. Även under denna grävning påträffades endast metallföremål och tänder. Under denna grävning hittades totalt 180 st. metallföremål.⁴⁵ De föremål som man hittat i denna våtmark har både bestått av spridda fynd samt ansamlingar av sådana.⁴⁵

För en tydligare bild av föremålskategorierna från Finnestorp se tabell.

⁴² Nordqvist, 2011, s. 68

⁴³ Nordqvist, 2011, s. 69

⁴⁴ Nordqvist, 2011, s. 70

⁴⁵ Nordqvist, 2011, s. 71

Fyndkategorier	Fyndkategorier
Ben (häst)	Beslag av brons, järn eller av silver och brons (sadlar, svärdsskidor, betsel, svärdsgehäng, bett, parerstänger, tygelkedjor, tyglar, remändesbeslag)
Lansspetsar	svärdsknappar
Spjutspetsar	Järnknivar
Träanläggning	Svärdspärlor
Småben	Agraffknappar
Träföremål	Doppskor (svärd, knivar)
Ickemetalliska föremål (ex. keramikskärvor)	Tränsbett
Bleck (brons, järn, silver)	Bronsfigurer
Svärd och svärdsfragment (svärdsfästen o.s.v.)	Sadlar
Sadelringar (järn, brons)	Peltehängen
Söljor (remsöljor, svärdsbälten, bälten)	Betsel
Kastyxor	Märlor
Pilspetsar (järn)	Textilier
Bälten	Pincetter
Bronsringar	Betselkedjor
Eldslagningsdon	Länk till tygelkedja

(Nordqvist, 2006) (Nordqvist, 2010) (Nordqvist, 2011)

2.2 Sammanställning av Illerupfynden och dess fyndlokaler

Illerup Ådal är en fyndplats som ligger ungefär i centrala Jylland.⁴⁶ Området är idag dränerat med förändring av åloppet, samt ytterligare förändrat på sydsidan av dalen med ett motorvägsbygge. men för 1800 år sedan var det här en ca 3 m. djup sjö.⁴⁷ De första fynden i området gjordes under ett dräneringsarbete den 5 maj 1950 då man vid dikets kant fick upp ”högar” av vapen.⁴⁸ Detta fynd räknades då som det femte stora vapenofferfynd som gjorts i Danmark från de första århundradena e. kr. födelse.⁴⁸

Vid den första utgrävningen som gjordes på ett 20 kvadratmeter stort område i Gaar nära Skanderborg mellan 1950-1956 hittades ca 20 svärd, 80 spjut- och pilspetsar och 2 beslag till sköldar, bl.a. s.k. sköldbucklor.⁴⁹ Dessa vapen var då alla böjda i bågförm eller som ett S.⁵⁰ Samtidigt genomfördes mindre provgrävningar på andra ställen i området att det låg vapen ca en meter under det översta marklagret spridda längs med hela platsen.⁵¹ Ilkjær väljer att karaktärisera de första utgrävningar under 1950-talet som gjordes som rena forskningsundersökningar, medan de utgrävningar som gjordes mellan 1975-1985 får bli kallade ”nödutgrävningar”. Eftersom dessa syftade till att rädda så många fynd man kunde från ödeläggelse då bl.a. de dräneringsarbeten som gjorts hade förorsakat uttorkning av det jordlager som låg ovanför grundvattenspegeln.⁵²

⁴⁶ Ilkjær, 2000, s. 15

⁴⁷ Ilkjær, 2000, s. 22-23

⁴⁸ Ilkjær, 2000, s. 20

⁴⁹ Ilkjær, 2000, s. 24

⁵⁰ Ilkjær, 2000, s. 25

⁵¹ Ilkjær, 2000, s. 24

⁵² Ilkjær, 2000, s. 25

När man gjorde de första provgrävningarna 1975 visade dessa att det fortfarande fanns många fynd kvar i mossen, vilka skulle gå förlorade om man inte gjorde något inom loppet av några få år.⁵³ Det fyndområde som man här undersökte utvidgades gång på gång betänkligt.⁵³ Utifrån den kunskap man hade om Illerup efter undersökningarna under 1950-talet samt utifrån den kunskap man haft om tidigare vapenofferfynd blev man överraskad av de fynd som man gjorde i Illerup mellan 1975-1985 och man använde därför naturvetenskapliga metoder för att försöka få större klarhet om fyndens karaktär. De första geologiska sonderingar som gjordes i området gav inga nya upplysningar utan man förutsatte även efter de att fyndet låg i en liten avgränsad sjö.⁵³

Under perioden 1978-79 genomfördes geofysiska undersökningar vilka skulle visa sig vara av avgörande betydelse för förståelsen av geologin i ådalen och de arkeologiska fyndens utbredning.⁵³ De undersökningar man gjorde genomfördes bl.a. med hjälp av resistansmätningar och man fick då fram bilden av ett större avrinningsområde. Innanför detta avrinningsområde vidtog sedan magnetometermätningar för att om möjligt konstatera fynd av järnföremål från ytan.⁵⁴ De undersökningar som gjordes med hjälp av dessa genomfördes under en hösthelg 1978 och gav för första gången en uppfattning av Illerupfyndets faktiska omfång. Dessa mätningar kombinerade med provgrävningar visade att man kunde hitta fynd över ett område på minst 200 m., föremål som alla hörde hemma runt ca 200 e.kr.⁵⁴ Tack vare de mätningar och provgrävningar som gjordes 1978. Till de vidare undersökningarna använde man även systematiska resistansmätningar tillsammans med ytterligare magnetometermätningar och borrhningar över ett ännu större område än tidigare.⁵⁴

Offerfynden i Illerup visade sig ligga i ett tidigare avrinningsområde på ca 100000m² vilket innebar att fyndområdet blev tio gånger större än vad man tidigare trott. Av dessa 100000m² var dessutom 40000m² hotat av dräneringen.⁵⁵ Det arbete som man påbörjade efter att ha fått dessa uppgifter om fyndområdets omfattning var att man först och främst ville försöka rädda de fornfynd som var hotade av dräneringen.⁵⁵ Dessa fornfynd låg då samlade söder om Illerup å över dräneringsrörsdjupet och ca 2 m. under ytan.⁵⁵

Något som, enligt Ilkjær, stod klart redan under utgrävningarnas första år var att det på denna offerplats måste röra sig om flera skilda offeringar.⁵⁶ Bara själva fyndfördelningen visar, menar Ilkjær, att man använt flera olika metoder för att anbringa de offerade föremålen på sjöbotten. Detta då en del av fynden verkar ha blivit utkastade från sjökanten och en del av dem ligger enskilt och isolerade i begränsade områden medan andra fornfynd legat i högar. De flesta av dessa fynd ligger dessutom utanför kastavstånd vilket tyder på att människorna rott el. seglat ut i båt och ifrån dessa kastat de överbord. De fynd som legat i högar har dessutom verkat vara sammanpackade i bylten omvecklade med ex. textilier eller rep.⁵⁶ Denna tolkning gör man då man på många av de sköldbucklor som man funnit hittat rester av tyg. Dessa textilier har inte själva bevarats.⁵⁶

I detta vapenoffer har man även funnit många lansspetsar.⁵⁷ De äldsta utav de offer som gjorts i denna sjö har varit de som kastats överbord från båtar ca 200 e.kr.⁵⁷ Offren i sjön verkar ha pågått från ca 200 e.Kr. fram till det fjärde århundradet e.kr.⁵⁷ De fornfyndshögar som man hittat har legat ojämnt utspridda över åtskilliga hektar i den dåvarande sjöbotten. I dessa fall har endast en mindre del blivit utgrävda. De offerade metallföremål som man hittat har kunnat

⁵³ Ilkjær, 2000, s. 26

⁵⁴ Ilkjær, 2000, s. 27

⁵⁵ Ilkjær, 2000, s. 28

⁵⁶ Ilkjær, 2000, s. 30

⁵⁷ Ilkjær, 2000, s. 32

spåras med hjälp av metalldetektorer, järnet spårades ex. med metalldetektor upp till två meter under ytan vilket gjorde det möjligt att använda grävmaskiner för att ta bort de övre lagren. Det var först när man redan var nära inpå fornfynden som man började använda sig av skyfflar, skedar, spatlar, penslar och vattensprutor.⁵⁸ I gengäld kunde det ta månader att gräva ut, teckna och beskriva fynden.⁵⁹ Det plockepinn av spjutspetsar, staplar av sköldbucklor och anhopningar av andra metallföremål som man fann gav inte omedelbart någon mening eller struktur. Och de många beslag som hittades vilka hörde till den personliga utrustningen, till sadlarna, svärdsutrustningen o.s.v. var tvungna att tolkas med utgångspunkt av sin inbördes placering.⁵⁹ Först efter en sammanjämkning med andra fyndföremål kunde man uppnå en förståelse av sammanhangen.⁵⁹ Vid många tillfällen har man även, enligt Ilkjær, kunnat avgöra vad som använts för att ödelägga de vapenfynd som hamnat på sjöbotten och då har det även visat sig, enligt Ilkjær, att man använt de vapen som man lagt ner i sjön som demoleringsföremål.⁶⁰ Även efter det att dessa undersökningar blev färdiga ligger fortfarande ca 60000 m² av Illerup ådal orört.⁶¹

För de föremålskategorier som man hittat i Illerup se tabell.

Fyndkategorier	Fyndkategorier
Svärd	Lansspetsar
Spjutspetsar	Sadlar
Pilspetsar	Sköldbrädor
Beslag (sköldar, personlig utrustning, sadlar, bälten)	Svärdsknappar
Sköldbucklor	Svärdsskidor
Textilier	Mynt
Rep	Bälten
Skärpstål	Eldstenar
Kammar	Knivar
Bältesspännen (järn, brons)	Eldstål
Pincetter	Påsar eller pungar
Pärlor	Metallskrot
Kammar	Tandpetare

(Ilkjær 2000)

2.3 Sammanställning av Ejsbølfynden och dess fyndlokaler

Ejsbøl mosse är en fyndplats i Danmark som idag är en uppodlad ängsareal avgränsad av något välvda backar men som under forntiden var ett sjölandskap.⁶² Den östligaste delen av Ejsbølsänkan splittras av ett massivt backområde på nordsidan och ett lägre kuperat näs som

⁵⁸ Ilkjær, 2000, s. 34-35

⁵⁹ Ilkjær, 2000, s. 35

⁶⁰ Ilkjær, 2000, s. 36

⁶¹ Ilkjær, 2000, s. 38

⁶² Ørsnes, 1988, s. 133

breder ut sig söderifrån och ut i avrinningsområdet.⁶² Under medeltiden blev detta område utbyggt med en massiv borganläggning.⁶² I denna avsöndrade del av Ejsbølmossen hittade man de första vapenfynden.⁶² Dessa hittades då i ett smal, öst-västligt dräneringsdike som från fastlandet gick ut i ”bassinet”.⁶² I detta område hittades då mer än 600 vapenföremål, huvudsakligen små sådana som.⁶² Den utgrävning som efter dessa fynd påbörjades gick i alla riktningar med utgångspunkt från det första fyndområdet och fortsatte på detta vis fram till det att man inte verkade kunna hitta mer.⁶² Principiellt innebar det att man fortsatte till 2 ½-3m utanför de ytterst liggande fyndföremålen samt ca ½ m. under de djupast liggande av dessa.⁶²

I terrängöverblicken kunde man ana övergången mellan det gamla våtområdet och fastlandet.⁶² Utgrävningsfälten blev därför långa och smala och förda ut till sjökanten vinkelrätt längs med denna kustlinje.⁶² Arbetsmomentet utfördes manuellt till dess att det översta lagret hade avskövlats till ett djup av 0.5-0.75 m. och efter det tog finare grävredskap över. Dessa användes då till en omsorgsfull genomgrävning av mossavlagringarna och friläggning av fyndmaterialet.⁶²

Till fyndmaterialet räknades inte bara egentligt färdigarbetade föremål utan alla föremål som inte var naturliga i de avlagringar som man undersökte.⁶² Alla sådana föremål frilades och förblev ”på plats” tills man hade ringat in de och in-tecknat de på en översiktsplan, där de blev numrerade, bokförda och ev. fotograferade.⁶²

Vid de ”väsentligare” fyndlokalerna togs, om möjligt, jordprover till senare pollenanalyser och först efter det togs de föremål upp som skulle ”tas hem” och bevaras medan övriga registrerade fynd kasserades.⁶² Detta sätt att arbeta praktiserades i allmänhet inom fält vilka var 1 m. breda och 5 m. långa.⁶² Samtidigt hanterade man bredare fält för att ge möjlighet till en mer omfattande fotografisk dokumentation, dessa var aldrig mer än 3 m. breda.⁶² För var tredje meter förde man även in lodräta snitt längs med hela undersökningsområdets öst-västliga utsträckning.⁶² På utvalda områden tog man även en serie jordprover vilka skulle användas till pollenanalys samt till ”slamning” för att kunna visa avlagringarnas makroskopiska innehåll.⁶² Slutligen togs en del av såväl avlagringsskorpan som några av de funna träföremålen med som prover till kol-14 datering.⁶²

Mellan det översta grästorvlagret samt torv- eller gyttjelagren fanns i den östligaste delen av utgrävningen ett rätt homogent, lerhaltigt sandlager vilket innehöll fragment av föremål från nyare tider.⁶³ Över den största delen av undersökningsområdet kunde man i gyttjeavlagringarna även se en tunn strimma av ett ljushaltigt gyttjelager vilket låg lagrat ovanpå vapenfynden. Då detta lager först blev erkänt fick det beteckna den övre gränsen för finutgrävningarna av mossavlagringarna. Den nedre gränsen var i de kustnära områdena med ett grövre sandlager vilket sköt ut från öster ner till vattenkanten.⁶³ Under avbaningen av de överst liggande lagren upptogs fyndmaterialet samt registrerades efterhand som de kom i dagen.⁶³ Från dessa lager härrör endast enskilda fynd och även om vissa mindre fyndfragment inte hittades var man, enligt Ørsnes, tvungen att konstatera att det fanns få fynd i detta fyndlager i förhållande till de underliggande mosslagren.⁶³ I de djupare delarna av de fyndförande lagren gjordes en del fynd i de smala sand- och torvstrimmorna.⁶³ I sjöavlagringarna fann man också en del fynd med vertikal spridning vilket även gällde de fyndstycken som även dessa verkar ha blivit nedlagda under samma tid som övriga vapenofferfynd.⁶³ Fyndfördelningen i Ejsbøl var på det sätt att de flesta fynd man hittade låg för sig själva även om enskilda grupper av föremål legat så tätt tillsammans att de nästan måste ha blivit ikastade eller nedsänkta samtidigt.⁶⁴ En hög med fornsaker hittades även

⁶³ Ørsnes, 1988, s. 134

⁶⁴ Ørsnes, 1988, s. 136

samlade och inlagrade i sjöbottens gyttjelager tillsammans med botaniskt material men även med en underlig träkonstruktion.⁶⁴

Det finkorniga gyttjelager där dessa föremål hittats indikerar dock att Ejsbølsjöns botten under järnåldern bestod av ett ganska mjukt, nästan svävande bottenlager och det djup där fornfynden hamnat har i hög grad berott på deras egen vikt. Samt i viss mån på var de träffat vattenytan.⁶⁴ Huvuddelen av de fynd man hittat befann sig i ett djup på sjöbotten på +/- 20 cm, vilket inte säger att alla fynd hamnat på sjöbotten samtidigt.⁶⁴ Under den fortsatta fingergrävning som genomfördes i området hittades endast enskilda fynd. Storleken på det område som undersöktes var 1700 m² av mossytan och det djup som undersöktes var i väst ca 1^{1/2}-2 m. medan det undersökta djupet i öst låg på ca 1/2 m. Man uppmätte även ca 550 m. profilväggar och de fynd man fann utgjordes av ca 2500 fornfynd efter det att dessa utgrävningar blev inställda 1964.⁶⁴

Fyndkategorier	Fyndkategorier
Remspännen	Sköldbucklor
Remöglor	Sköldhandtag
Beslag (remmar, svärdsskidor, sadlar)	Eldstenar
Svärd	Sporrar
Knivar	Båtfragment och båtdelar
Spjutspetsar	Trä-, metall- och keramikkrärl
Lansspetsar	Ringar
Personlig utrustning	Träns
Selar	Nitar
Pilar	Träfigurer och andra bruksföremål
Föremål av hjortben	Djurben
Träpålar	Andra föremål av ben, trä eller metall

(Ørsnes, 1988)

2.4 Skillnader och likheter mellan de olika fyndlokalerna

De likheter som man kan se mellan de olika fyndlokalerna är dels att alla av dem varit belägna i våtmarksområden. De flesta av de fynd som gjorts i alla tre lokalerna har även varit fynd av vapenutrustning, vilket kan ses i de tabeller som jag ritat upp för de olika fyndlokalerna. All den vapenutrustning som man fått fram på dessa tre fyndplatser har dessutom varit demolerad. Ytterligare ett vanligt förekommande fyndmaterial har varit skelettresten av djur, till allra största delen då från häst vilket skulle kunna tolkas som att hästarna setts som en del av stridsutrustningen under dessa delar av järnåldern.

Skillnaderna mellan fyndlokalerna kan man bl.a. se på vilket sätt föremålen har hittats och även i viss mån på vilka föremål som hittats. I Finnestorp hittade man exempelvis en form utav träbädd vilken tolkades som att den använts till att hålla de offerade föremålen på plats. I Illerup ådal verkar det som att föremålen dels har kastats överbord från båt och de har vid dessa tillfällen varit inkapslade i antingen tyg eller rep. Andra föremål på denna plats verkar däremot ha kastats i från land och har då istället legat för sig själva utan att ha varit inkapslade i något. I Ejsbøl verkar det som om de flesta föremål har legat enskilt för sig. Även om det finns undantag, bl.a. vid en träkonstruktion som hittats här. Om denna träkonstruktion kan ha haft samma funktion som den i Finnestorp kan jag tyvärr inte uttala mig om.

De undersökningsstrategier som man haft vid de olika områdena har dels från alla områden varit att föra hem prover från utgrävningarna för pollen och C¹⁴-analyser. I både Finnestorp

och Illerupundersökningarna har man dessutom använt sig av ex. metalldetektorer och i alla undersökningar har grävskopor använts för att gräva ut och undersöka området. I Illerup har man även använt sig av magnetometerundersökningar samt målat upp profilväggar medan man i Finnestorpsundersökningen använt sig av både vattensållning och marinarkologi för att komma framåt i utgrävningarna.

Om vi då slutligen i detta avsnitt ska säga några ord om de fynd som gjorts i dessa undersökningar så kan vi konstatera att det varit vanligt med fynd av hästben, beslag, svärd- och svärdsfragment, spjut- och lansspetsar samt hästutrustning i alla tre områdena. Däremot verkar det endast ha varit i Ejsbøl som man hittat fragment från någon båt. I Ejsbøl och Illerup har man även funnit spår efter romerska mynt vilket man inte gjort i Finnestorp.

3.0 Resultat

Om man ser över de olika undersökningsområden som jag här har undersökt så kan det vara värt att påminna sig om att dessa områden även haft olika naturförutsättningar vilket även det påverkat resultatet. Det har dessutom kunnat finnas olika naturförutsättningar inom de olika undersökningsområdena, vilket man exempelvis kan se på Finnestorp.

Dessutom har de undersökningar som genomförts även haft olika förutsättningar beroende på vilken tid de genomförts och vilka syften de har haft, den första av de undersökningar som jag haft med här, om Ejsbøl mosse genomfördes under 1960-talet även publikationen inte skrevs förrän 1988. Nästa undersökning genomfördes mellan 1975-1985 och var dessutom i hög grad nödutgrävningar för att rädda vad som räddas kunde och denna publikation skrevs inte förrän år 200. Den sista av de undersökningar som jag här tagit mig an har visserligen bestått av flera publikationer och alla har då varit från utgrävningar från 2000-talet men denna undersökning är å andra sidan inte fullt färdig. Inte heller tiden när offren gjordes stämmer helt överens med varandra då både Ejsbølfyndet och Finnestorpsfyndet visserligen bäge två år från folkvandringstid, men Illerupfyndet är istället främst från 200-talet e.Kr. och därmed ca 2-300 år äldre än fynden från Finnestorp och fynden från Ejsbøl.

I detta sammanhang finner jag det därför intressant att dessa fynd trots tidsskillnaderna både när det gäller undersökningarna och när det gäller offertillfällena har så pass stora likheter med varandra. Vid alla tillfällen har det ex. lagts ner svärd, spjut, lansspetsar o.s.v. när det gäller vapenutrustning. Det har dessutom vid alla områden blivit funna djurben, främst från häst. Något som skulle kunna tolkas liksom skrivet tidigare, att hästar setts som en del av krigsutrustningen. Att alla dessa områden dessutom haft i stort sett samma typ av utrustning som blivit offrad i våtmarkerna tyder även på att de sett denna typ av offer som självklara att göra vid vissa tillfällen, ex. vid högtider eller direkt efter ett slag. Något som Ilkjær också nämner som jag är skeptisk till att tolka som så självklart som han gör är att det varit angripare som förlorat slag vilkas utrustning blivit offrade. Varför skulle det inte kunna vara så att det både varit vapen som tagits under räder och vapen som kommer ifrån angripare som offrats i våtmarkerna när det är främmande vapen som hittas där.

Sammanfattning

Sammanfattningsvis har jag under denna undersökning valt att fokusera på tre områden där man hittat vapenofferfynd. Dessa tre områden har då varit Finnestorp, Illerup ådal samt Ejsbøl mosse. Det jag först gjorde i inledningen var att kort berätta varför jag valt detta undersökningsområde och därefter övergå till de frågeställningar jag försökt använda mig av.

Därefter övergick jag till att diskutera vilken metod jag skulle använda samt vilka källor jag använt. I inledningsdelen tog jag så slutligen upp den tidigare forskning som gjorts om vapenofferfynd samt vilka definitioner som använts för att beteckna dessa.

När jag sedan övergick till analysen valde jag att börja med att göra en sammanställning av finnestorpsfyndens fyndlokaler och den grävmetodik som man där använt. Efter det övergick jag till att göra samma sak för Illerup och Ejsbølfynden, för att därefter övergå till att diskutera vilka likheter och skillnader som funnits mellan fyndlokalerna. Slutligen diskuterades jag så de resultat som jag kommit fram till under min undersökning.

Käll- och litteraturförteckning

Alvesson, Mats, Sköldberg, Kaj, 2008, Tolkning och reflektion andra upplagan, Studentlitteratur

Ilkjær, Jørgen, 2000, Illerup Ådal – et arkæologisk tryllespejl, Jysk arkæologisk selskab, Moesgård museum, Aarhus universitet

Ørsnes, Mogens, 1988, Ejsbøl 1 waffenopferfunde des 4.-5. Jahr. Nach chr., Det kongelige nordiske oldskriftselskab, København

Elektroniska källor

http://www.finnestorp.se/pdf/offerplatsen_finnestorp_gravningsredogorelse.pdf-2013-04-17

<http://www.finnestorp.se/pdf/falbygden.pdf-2013-04-17>

http://www.finnestorp.se/pdf/Falbygden_2011_Finnestorp.pdf-2013-04-17